

тварин натискує на гачок мисливської рушниці, обриваючи політ болотяного луна чи яструба. Задля цікавості стріляють по невідомим птахам, щоб подивитись на них зблизька. Це не говорячи про хуліганів, які стріляють по всьому живому, що тільки бігає, літає, плаває.

Безліч людей цілком щиросердно не розуміють, чому нині не можна ловити так, як ловили рибу 50 чи 100 років тому. Отже, необхідно поглибити природоохоронний всебуч, щоб люди зрозуміли шкідливість для природи кожного, навіть найменшого порушення закону.

Підготовка фахівців з охорони тваринного світу

Охорона дикої фауни подекуди неефективна через нестачу кваліфікованих кадрів з охорони тваринного світу. Так, внаслідок некомпетентності керівництва мисливським та рибним господарством на Україні було розгорнуто широку кампанію по боротьбі з "шкідливими" хижими птахами, яка тривала аж до 1969 р. Риби і дичини від того не збільшилося, зате не в останню чергу завдяки цьому Червона книга України нині — досить пухлий том. До речі, в неї занесено переважну більшість птахів, з якими боролися, зокрема, третину пернатих хижаків. Одночасно завдяки можливості списати збитки на хижаків в угіддях розквітло браконьерство.

Погодьтеся, неможливо знайти колгосп чи радгосп, де не було б агронома, зоотехніка, ветеринара. Та коли мова заходить про дуже складні екологічні проблеми, захист дикої фауни, вирішувати їх доручають будь-кому, хто бажає випробувати себе у цій справі.

Людина порушила рівновагу, що споконвіку існувала в природі. Тепер їй нерідко доводиться ремонтувати систему, що вийшла з ладу з її ж вини. Зокрема, займатися регуляцією чисельності тварин. В ідеалі мова повинна йти про управління чисельністю диких тварин в інтересах людини. Та методи, які при цьому використовуються, нагадують, скоріше, спроби відремонтувати сучасну ЕОМ за допомогою зубила і молотка.

Це стосується і проблеми сірої ворони, яка за певних умов може завдавати значної шкоди мисливському господарству.

Який же вихід із становища? Звичайно, регулювання чисельності сірої розбійниці.

Навіть найгірший столяр перед тим, як відрізати зайву частину заготовки, хоча б виміряє її. Очевидно, це ж у грубому наближенні слід зробити і з воронами: визначити, де вони "зайві", і на скільки треба зменшити чисельність птахів, щоб звести до мінімуму шкоду від них. Тобто перед прийняттям рішення необхідно провести наукові дослідження і проаналізувати їх результати. Це можуть здійснити лише висококваліфіковані спеціалісти.

Встановлено, що в системі УТМР, Військово-мисливського товариства, товариства "Динамо", рибінспекцій тощо спеціалістів по охороні та відтворенню фауни, які мають зоологічну освіту чи є мисливствознавцями, тільки 5—10 %. У обласних управліннях по охороні природи спеціалістів з відповідною освітою на посадах інспекторів по охороні тваринного світу трохи більше 5 %. Найчастіше на цих посадах можна побачити лісівників, ветеринарів, колишніх військових та партійних працівників.

З цього приводу хотілося б навести слова добре відомого на Україні мисливствознавця, колишнього директора Нижньокундрючинського дослідно-показового мисливського господарства Б. О. Нечаєва. Він говорив, що всі роботи по охороні та використанню тваринного світу повинні очолювати спеціалісти: "Як хірургічні операції дозволяється робити лише лікарям-хірургам, так і мисливським господарством повинні керувати мисливствознавці і зоологи, тому що природа кожний день ставить перед ними нові проблеми, і тільки спеціалісти можуть їх правильно вирішити. Але на практиці досить часто мають місце випадки, коли людина після виходу на пенсію вирішила перекваліфікуватися на мисливствознавця. Учитися їй уже пізно. У природі ця людина не в змозі відізнити канюка від великого яструба, а ворону від грака. Вона не тільки сама не знає, що треба робити, а ще й заважає нормально працювати спеціалістам, які підпорядковані їй".

Із створенням на Україні обласних і районних управлінь по охороні природи, поступовою передачею мисливських і рибних інспекцій в одні руки дедалі гостріше постає питання про підготовку не просто зоологів чи мисливствознавців, а спеціалістів з охорони тваринного світу. Подібними кадрами

комплектується багато зарубіжних організацій природоохоронного профілю, наприклад Служба риби і дичини у США.

Чому необхідна підготовка спеціалізованих кадрів? Сьогодні університети і педінститути готують студентів до наукової та педагогічної роботи і ні в якій мірі до практичної природоохоронної діяльності. Крім того, навіть у плані теоретичної підготовки ні мисливствознавець, ні зоолог не одержують усіх необхідних знань, які доведеться використовувати у роботі по охороні фауни. Адже спеціаліст-природоохоронець повинен не тільки знати різні групи тварин, їх анатомію, фізіологію, екологію, а й бути знайомим з юриспруденцією, журналістикою, основами криміналістики, уміти управляти різними видами транспорту, поводитися із зброєю тощо.

Мисливствознавці, звичайно, краще підготовлені до практичної роботи в природі, ніж зоологи. Вони завжди йшли в авангарді природоохоронного руху, бо одними з перших зрозуміли сумні наслідки хижацького використання ресурсів тваринного світу. Але підготовка мисливствознавців однобока. Вони добре володіють питаннями охорони мисливсько-промислових видів звірів і птахів, але не мають необхідних знань з охорони риб, земноводних, плазунів, безхребетних. Іхтіологи та рибоводи розбираються у охороні і відтворенні лише однієї групи тварин — риб. Але ж тваринний світ, як і вся природа, неподільний, і для його компетентного захисту треба знати всі класи тварин. Через відсутність спеціалістів відповідного профілю у нас практично не налагоджена охорона тварин, що не належить до мисливської фауни та промислових риб. Насамперед це стосується комах і інших безхребетних.

До речі, в Україні не готують навіть мисливствознавців. Відомі лише три вузи із спеціалізацією такого профілю: Іркутський та Кіровський сільгоспінститути та сільськогосподарський інститут заочної освіти у м. Балашісі Московської області.

Вважаємо за доцільне розпочати на Україні підготовку та перепідготовку спеціалістів по охороні фауни у кількості, необхідній для забезпечення потреб природоохоронних організацій. Нова спеціалізація може бути відкрита перш за все на кафедрах зоології університетів. До навчання із студентами повинні бути залучені викладачі не тільки біологічного, а й

інших факультетів — юридичного, журналістики, економічного тощо. Нові кадри повинні поступово замінити тих, хто виявився не на своєму місці у різних природоохоронних організаціях та установках. Крім стаціонарного, необхідне ще й заочне навчання, де можна було б проводити перепідготовку спеціалістів, що займаються охороною тваринного світу. Значно прискорити цю роботу може й організація спеціальних курсів по перепідготовці та підвищенню кваліфікації інспекторів з охорони тваринного світу.